

ΕΛΛΑΔΑ:

ΕΝΑ ΠΕΡΙΣΤΡΕΦΟΜΕΝΟ

ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

[το τετρασέλιδο αυτό επιμελήθηκε η αυτόνομη πολιτική ομάδα Μηδέν Άπειρο]

Για τους μετανάστες στην Ελλάδα έχουν μιλήσει κι οι πέτρες. Από τα πολιτικά κόμματα και τα μήντια, μέχρι τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τους ακτιβιστές όλων των αποχρώσεων. Και παρά το καθολικό ενδιαφέρον και τον όγκο της πληροφόρησης που στοιβάζεται κάτω απ' τον γενικό τίτλο "η κατάσταση των μεταναστών στην Ελλάδα του 2009", είναι πράγματι εντυπωσιακό το πόσο πολύ αγνοούμε τις βασικές συντεταγμένες που διαμορφώνουν τη μεταναστευτική πραγματικότητα σήμερα. Αλλά δεν πρέπει και να ξαφνιαζόμαστε: είναι μάλλον χαρακτηριστικό της εποχής μας να υποκαθιστούμε την αναλυτική προσέγγιση με bytes πληροφορίας, να κατανοούμε την πραγματικότητα που μας περιβάλλει με ένα τάχα ψυχοπονιάρικο ενδιαφέρον "κοίτα τι τραβάνε οι φουκαράδες...", να νομίζουμε εντέλει ότι καταλαβαίνουμε τι μας γίνεται επειδή κάτι πήρε τ' αυτί μας εδώ ή κάτι διαβάσαμε παραπέρα. Μπορεί βέβαια μ' αυτόν τον τρόπο να χτίζουμε μια κάποιου είδους ψυχολογική απώθηση, βολική για τον κουρνιασμένο λευκό πρώτο κόσμο, που παρατηρώντας τη συνεχιζόμενη υλική του καταράκλα προσπαθεί να φτιάξει για τον εαυτό του καταφύγια πάσης χρήσεως. Έστω κι αν αυτά αποδεικνύονται όλο και πιο ανίκανα να αντιμετωπίσουν την καθηφόρα στις αιτίες της.

Τη στιγμή που μιλάμε έχουν ήδη διαμορφωθεί καινούρια δεδομένα, που διαφοροποιούν σε πολύ μεγάλο βαθμό, τόσο το μεταναστευτικό υποκείμενο καθεαυτό, όσο και τις αντικειμενικές συνθήκες υπό τις οποίες τίθεται σε κίνηση. Δεδομένο πρώτο: οι εκτεταμένες πολεμικές επιχειρήσεις στην κεντρική ασία και η συνεχιζόμενη εξαθλίωση της μαύρης ηπείρου επηρεάζουν

τη μετανάστευση μ' ένα διπλό τρόπο: κατά πρώτον επιφέροντας αλλαγές στους ίδιους τους πρωταγωνιστές της μετανάστευσης. Κεντρική φιγούρα παύει να αποτελεί ο ανατολικοευρωπαϊός / βαλκάνιος λευκός εργάτης και τη θέση του καταλαμβάνει μια φιγούρα ακόμη περισσότερο "μαύρη", ακόμη περισσότερο "υποτιμημένη" με καταγωγή από το πακιστάν, το μπαγκλαντές, το αφγανιστάν, την παλαιστίνη, το ιράκ, το ιράν, αλλά και από τη σομαλία, τη νιγηρία, το μαρόκο ο "νέος μετανάστης" ψάχνει περάσματα προς τη γηραιά ήπειρο. Περάσματα χερσαία, υδάτινα ακόμα και ενάερα. Και σ' αυτή του την προσπάθεια "να τρυπώσει", δημιουργεί κιόλας ένα δεύτερο δεδομένο διαφοροποίησής του από την αντίστοιχη μεταναστευτική φιγούρα του '90: *καινούριες διαδρομές, καινούρια κατευθυντήρια τόξα, καινούρια σημεία ελέγχου, καινούριες γεωπολιτικές αξίες, καινούριες πύλες εισόδου και εξόδου, καινούριες ζώνες θανάτου*. Αυτά τα νέα δεδομένα επανακαθορίζουν τη σημασία και το ρόλο κρατών, όπως είναι η Ελλάδα, η Ιταλία, η γαλλία και μετουσιώνουν σε διαπραγματευτικό χαρτί την κίνηση εκατομμυρίων αφρικανών και ασιατών προλετάρων στο πλαίσιο των ενδοευρωπαϊκών σχέσεων ισχύος.

Στο θέμα που θα εξετάσουμε θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τα βασικά δεδομένα αυτής της νέας κατάστασης, μέσα στον ελλαδικό χώρο. Επιλέξαμε να ονομάσουμε την ποικιλία και την αλληλοδιαδοχή αυτής της κίνησης με τον τίτλο "Ελλάδα - ένα περιστρεφόμενο στρατόπεδο συγκέντρωσης". Πράγματι, οι μέχρι τώρα πρακτικές του ελληνικού κράτους που στο-

χεύουν στη διαχείριση του νέου μεταναστευτικού υποκειμένου μοιάζουν εκπληκτικά με το μηχανισμό που χρησιμοποιεί η περιστρεφόμενη πόρτα. Προχωράς και σπρώχνεις, αλλά αν δε βγεις τη στιγμή που πρέπει, βρίσκεσαι καθηλωμένος στο ίδιο σημείο. Κάπως έτσι μας φαίνεται και η κίνηση των νέων μεταναστών: *μια ασυνεχής, διακεκομμένη και περιστροφική κίνηση που αρχίζει ήδη απ' τη στιγμή που περνάνε τα ανατολικά ελληνικά σύνορα (σημείο εισόδου), διέρχονται στην ελληνική επικράτεια (Αθήνα, Πάτρα, ελληνική επαρχία), πετιούνται στα διάσπαρτα ανά την ελληνική επικράτεια κέντρα κράτησης, μέχρι να κατορθώσουν να βρουν πέρασμα προς τη Δύση (σημείο εξόδου)*. Θα πρέπει βέβαια να έχουμε υπόψη μας ότι κατά τη διάρκεια αυτής της σπειροειδούς κίνησης οποιοσδήποτε συνδυασμός σημείων είναι πιθανός: και πως η διαδικασία αυτή, μπορεί να επαναληφθεί αυτούσια ή με παραλλαγές για όσες φορές χρειαστεί. Είναι δε μάλλον περιττό να παραθέσουμε αναλυτικά τη βία και πολλές φορές το θάνατο που συνοδεύει όλη αυτή την κίνηση. Δεν το κάνουμε από λόγους σνομπισμού - νομίζουμε όμως ότι αυτό το στάδιο της όλης κίνησης είναι και το πιο γνωστό (ή τουλάχιστον το πιο εύκολα αντιληπτό) απ' οποιονδήποτε έχει έστω και από σπόντα ασχοληθεί με το ζήτημα που εξετάζουμε. Απ' αυτήν πάντως την τεράστια ποσότητα βίας που σηματοδοτεί την παρουσία και την κίνηση των νέων μεταναστών στην Ελλάδα, σκαρφιστήκαμε το δεύτερο σκέλος του τίτλου μας. Αναλυτικότερα:

“Επέζησα από βέβαιο θάνατο. Ήμασταν 22 άτομα κι εγώ. Προσπαθήσαμε να περάσουμε από τη Τουρκία προς την Ελλάδα με μια πλαστική βάρκα. Η ελληνική ακτοφυλακή μας έπιασε και μας συνόδευσε προς την Τουρκία. Μας πήραν τη μηχανή. Λίγο πιο μετά ξέσπασε καταιγίδα. Τα κύματα που έσκαγαν στη βάρκα μας ήταν τεράστια. Το περιστατικό που σας διηγούμαι συνέβη στις 16 Μαΐου του 2008. Η ώρα ήταν 2 μετά τα μεσάνυχτα. Ο αέρας ήταν τόσο δυνατός που τους πέταξε όλους μέσα στη θάλασσα. Αυτά που σας λέω τα είδα με τα μάτια μου. Είχαμε απομείνει μόνο δύο. Αλλά ύστερα από λίγο η βάρκα αναποδογύρισε και διαλύθηκε. Εγώ έφτασα κολυμπώντας στο νησί. Κάποιοι με τράβηξε και με πήγε στο νοσοκομείο. Είναι περίεργο: έφωγα απ’ τη χώρα μου για να γλιτώσω την κόλαση, αλλά την κόλαση τη βρήκα εδώ”.

Το περιστατικό αυτό περιλαμβάνεται στο “Stuck in a revolving door” της Human Right Watch, Νοέμβριος 2008. Από τις διηγήσεις προκύπτει ότι συνέβη στ’ ανοικτά της Σάμου κι ότι οι 22 πνιγμένοι ήταν Σουδανοί.

Σημείο 1: τα ανατολικά σύνορα

“Όλα γίνονται τη νύχτα. Ποιός είναι σε θέση να ξεχωρίσει το ακριβές σημείο των θαλάσσιων συνόρων; Είναι σα παρτίδα πινγκ πονγκ. Οι έλληνες στέλνουν τους λαθρομετανάστες στην Τουρκία και οι τούρκοι ξαναστέλνουν τις βάρκες στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια αυτού του πάρε δώσε, βάρκες βουλιάζουν και άνθρωποι πεθαίνουν”

N. αξιωματούχος της ελληνικής ακτοφυλακής¹

Η μετανάστευση απ’ τα ανατολικά σύνορα διεξάγεται με τον τρόπο που μας περιγράφει ο ανώνυμος λιμενικός: **σα παρτίδα πινγκ πονγκ το μπαλάκι της οποίας δεν είναι άλλο απ’ τους ίδιους τους μετανάστες**. Αυτή η πρακτική κατά την οποία η Ελλάδα προσπαθεί να σπρώξει τους μετανάστες στην Τουρκία και η Τουρκία να τους στείλει πίσω στην Ελλάδα, μπορεί να επαναληφθεί για όσες φορές ο μετανάστης επιχειρήσει να περάσει τα ανατολικά ελληνικά σύνορα. Αν και απ’ το 2001 οι δύο χώρες έχουν υπογράψει σύμφωνο συνεργασίας για τον έλεγχο της μετανάστευσης, το οποίο προβλέπει και περιγράφει μια επίσημη διαδικασία “νόμιμης” απέλασης, η αλήθεια είναι πως απ’ το 2002 που η εν λόγω συμφωνία τέθηκε σε εφαρμογή, οι δύο χώρες δεν ακολουθούν το πρωτόκολλο στο οποίο από κοινού κατέληξαν. Θα εξηγήσουμε τι εννοούμε.

Η ελληνική αστυνομία για το 2007 κατέγραψε 112.000 συλλήψεις για παράνομο είσοδο και παραμονή στη χώρα, νούμερο διπλάσιο απ’ το αντίστοιχο του 2003. Σε αυτό το νούμερο δεν περιέχονται, φυσικά, όλοι αυτοί οι μετανάστες που επαναπροωθήθηκαν μυστικά στην Τουρκία. Γιατί αυτό που κάνουν οι ελληνικές αρχές είναι το εξής: ένα μεγάλο αριθμό απ’ τους μετανάστες που συλλαμβάνουν, τον φυλακίζουν χωρίς να τον καταχωρίσουν στα επίσημα αρχεία και αφού συγκεντρώσουν ένα ικανοποιητικό αριθμό τον στέλνουν παράνομα πίσω στη Τουρκία. Οι τουρκικές αρχές απ’ τη μεριά τους επαναπροωθούν επίσης “παράνομα” και μυστικά τους μετανάστες στην Ελλάδα. Εννοείται, πως οι ανεπίσημες αυτές απελάσεις ενθεν κι ένθεν αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των πραγματοποιημένων απελάσεων. Για τους μετανάστες, φυσικά, η διαδικασία αυτή σημαίνει πολύ συγκεκριμένα πράγματα: ξύλο, εξευτελισμό και θάνατο. “Επίσημη” ή “ανεπίσημη” η απέλαση, δε διαφέρει και πολύ σε βαρβαρότητα.

Τα νησιά του Αιγαίου που δέχονται μετανάστες με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι η Χίος, η Λέσβος και η Σάμος. Η διαδικασία αντιμετώπισης των μεταναστών απ’ την ακτοφυλακή έχει ως εξής: Η ακτοφυλακή - άπαξ και εντοπίσει βάρκα που μεταφέρει μετανάστες - προσπαθεί να την αναχαιτίσει έξω απ’ τα εθνικά της ύδατα. Αυτό το καταφέρνει με το να περικυκλώνει τις βάρκες των μεταναστών με τα δικά της σκάφη τα οποία κινούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργούν κύματα που αναγκάζουν τη βάρκα να υποχωρήσει. Συνήθως αυτό που γίνεται είναι η βάρκα να ανατρέπεται με αποτέλεσμα το θάνατο των μεταναστών. Οι μετανάστες που συλλαμβάνονται στα ελληνικά εθνικά ύδατα ή ακόμα και στην στεριά εκδιώκονται στην Τουρκία. Η ακτοφυλακή τρυπάει τα φουσκωτά τους έτσι ώστε, στην καλύτερη των περιπτώσεων, να καταφέρουν να φτάσουν στη τουρκία. Συνήθως πνίγονται. Φυσικά, της απέλασης προηγούνται διάφορα βασανιστήρια που κατά περίπτωση περιλαμβάνουν ξυλοδαρμό, ηλεκτροσόκ και εικονικούς πνιγμούς.

Σημείο 2: η κίνηση μέσα στην επικράτεια

Το είπαμε και πιο πάνω, το λέμε και δω: αγνοούμε σχεδόν πλήρως όλες εκείνες τις διαδικασίες που τίθενται σε κίνηση διαμορφώνοντας την πορεία και τις συνθήκες ζωής των νέων μεταναστών. Σε πείσμα ωστόσο της δικής μας άγνοιας ήδη οι μισοσχεδιασμένες τακτικές του ελληνικού κράτους δουλεύουν και παράγουν αποτελέσματα. Χαρακτηριστική περίπτωση αυτών των τακτικών που εξελίσσονται ερήμην μας είναι τα σημεία μέσα στην ελληνική επικράτεια που θα δεχτούν για όσο χρόνο χρειαστεί τις εκατοντάδες χιλιάδες των νέων μεταναστών. Θα αναφερθούμε στα δύο πιο δημοφιλή.

Στη Σάμο μια κοινωνική λειτουργός μας ενημέρωσε και μας είπε: “Κάντε αίτηση ασύλου εδώ, διότι άμα πάτε στην Αθήνα οι άνδρες θα κατατμήσετε διακινητές ναρκωτικών και οι γυναίκες πόρνες”².

Το ότι η ελληνική πρωτεύουσα αποτελεί την πιο κλασική επιλογή για δεκάδες χιλιάδες μετανάστες δεν είναι περίεργο. Στα ήδη διαμορφωμένα γκέτο που βρίσκονται πέριξ του αθηναϊκού κέντρου στοιβάζονται, εκεί που έλληνας δε μπορεί να φανταστεί τον εαυτό του να ζει, πολλές χιλιάδες νεοφερμένων μεταναστών. Σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις, ο εθνικός χαρακτήρας που τείνουν να προσλάβουν οι μικρές νησίδες στις οποίες κατοικούν οι νέοι μετανάστες, αποτελεί μια πρόσθετη εγγύηση ασφάλειας. Τη στιγμή που μιλάμε οι πιο γνωστές τέτοιες περιπτώσεις είναι η γειτονιά που εκτείνεται με άξονα την εκκλησία του αγίου παντελεήμονα στην οδό αχαρνών, όπου και διαμένει η αφγανική κοινότητα: τα οικοδομικά τετράγωνα που κυκλώνουν την πλατεία ομονοίας και τα οποία κατοικούνται κυρίως από τη νεοφερμένη αφρικανική κοινότητα: και διάσπαρτοι οικισμοί σε πολλές γειτονίες της Αθήνας, όπου εγκαθίστανται ή ζουν από καιρό πακιστανοί μετανάστες.

Δε θα πρέπει άλλωστε να λησμονούμε και το εξής **“προνόμιο” που εμφανίζει η πόλη της Αθήνας: φιλοξενεί το σημείο εκείνο το οποίο είναι αρμόδιο να δέχεται τη συντριπτική πλειοψηφία των αιτήσεων ασύλου που υποβάλλουν οι μετανάστες που εισέρχονται στην Ελλάδα**. Και ενώ βέβαια το περίφημο κτίριο της Διεύθυνσης Αλλοδαπών που κοσμεί την πέτρου ράλλη μπορεί να είναι γνωστό, η διαδικασία που επιτελείται εντός του είναι λιγάκι πιο περίπλοκη. Από τότε που το ελληνικό κράτος (μαζί και η ευρωπαϊκή ένωση) αποφάσισε να χορηγεί οποιοδήποτε νομιμοποιητικό έγγραφο σε αλλοδαπούς με το σταγονόμετρο, ανέβηκε κατακόρυφα και το ποσοστό αιτήσεων που υποβάλλουν μετανάστες όλων των εθνικοτήτων, προκειμένου να τους αναγνωριστεί η ιδιότητα του πρόσφυγα. Αυτή η τακτική βέβαια δεν είναι κάποιο νομικό βίτσιο που ανθεί στις κοιλάδες του πακιστάν, αλλά αντίθετα αποτελεί τη μοναδική προσωρινή διέξοδο νόμιμης παραμονής στη χώρα. Κι αυτό διότι, δεσμευμένο από τις διεθνείς συνθήκες, το ελληνικό κράτος είναι υποχρεωμένο να εξετάζει σε οποιονδήποτε το επικαλεστεί, το αίτημα για αναγνώρισή του ως πρόσφυγα. Με τη σειρά της αυτή η υποχρέωση του ελληνικού κράτους, συνοδεύεται από μια διαδικασία χαρτούρας, που για να διεκπεραιωθεί έστω και τυπικά, απαιτείται να περάσει κάποιος χρόνος, εντός του οποίου, αυτός που το αίτημα του εξετάζεται είναι νόμιμος, μέχρι να βγει η οριστική απόφαση. Και επειδή η κατάσταση που περιγράφουμε, είναι αρκετά δυσνόητη, το τι γίνεται στην πράξη ίσως να βοηθήσει περισσότερο: σχεδόν κάθε μετανάστης που μπαίνει στην Ελλάδα, το πρώτο πράγμα που ακούει είναι η πέτρου ράλλη. Εκεί για πολλά συνεχόμενα σάββατα θα προσπαθήσει να εξασφαλίσει ένα χαρτάκι με αριθμό προτεραιότητας που του δίνει το δικαίωμα να απευθύνει το αίτημα του στους έλληνες μπάτσους.

² Τα λόγια αυτά, ανήκουν σε Σομαλό μετανάστη. Τα βρήκαμε σε ρεπορτάζ της Μαρίας Δεληθανάση στην εφημερίδα Καθημερινή της 29/04/09.

Δουβλίνο 2

Η βασική νομοθετική διάταξη που ρυθμίζει το καθεστώς της παραμονής των μεταναστών στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η Συνθήκη Δουβλίνο 2. Αυτή υπογράφηκε από το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2003 και πάει πακέτο με μια άλλη βασική συνθήκη, αυτή της Γενεύης που ισχύει από το 1951. Η τελευταία θεωρεί ως αναφαίρετο ανθρώπινο δικαίωμα, το δικαίωμα καθενός να ζητήσει άσυλο από οποιοδήποτε κράτος στον κόσμο. Με τη συνθήκη Δουβλίνο 2 τα ευρωπαϊκά κράτη προσπάθησαν να θέσουν περιορισμούς στη Συνθήκη της Γενεύης και να κρατήσουν έτσι τον κυρίως όγκο των νέων μεταναστών έξω από τα σύνορά τους. Σε γενικές γραμμές το Δουβλίνο 2 ορίζει ότι ένας μετανάστης που θέλει να ζητήσει άσυλο στην ευρώπη, πρέπει να το κάνει στην πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που προσεγγίζει. Αυτό φυσικά καθιστά τις χώρες στα σύνορα της ευρώπης - την Ελλάδα, την Μάλτα, την Ιταλία και κατά δεύτερο λόγο την Ισπανία - υπεύθυνες να διαχειριστούν τις χιλιάδες των μεταναστών που προσπαθούν να μπουν στην Ευρώπη κάθε χρόνο. Και ειδικά για το ελληνικό κράτος η Συνθήκη επιφυλάσσει αναβαθμισμένες αρμοδιότητες και ευθύνες, μιας και είναι το κεντρικό σημείο εισόδου στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

¹ Περιλαμβάνεται στο “The truth may be bitter but it must be told”, έκθεση της Pro Asyl και ομάδας δικηγόρων για τα δικαιώματα των προσφύγων και μεταναστών, Οκτώβριος 2007
Τα λόγια αυτά, ανήκουν σε Σομαλό

Οι τελευταίοι δίκην δικαστή θα αποφανθούν μετά από κάμποσους μήνες. Για την τύχη των αιτήσεων δε χρειάζεται να πούμε πολλά: το παράδειγμα της περσικής χρονιάς είναι συντριπτικό. Από τις περίπου 20.000 αιτήσεις, μόνο οι 8 έγιναν δεκτές. Αλλά, εντωμεταξύ, όσοι κατάφεραν να υποβάλουν το αίτημά τους, εφοδιάζονται με Το μαγικό χαρτάκι, πάνω στο οποίο αναγράφεται η φράση “η κατατεθείσα αίτηση για παροχή ασύλου βρίσκεται υπό εξέταση”. Σε πολλούς μετανάστες δημιουργείται η εντύπωση, πως αυτή η προσωρινή νομιμοποίηση διαρκεί για πάντα. Μια ψευδαίσθηση που τουλάχιστον για κάποιο διάστημα παράγει αποτελέσματα*.

Την ίδια στιγμή βέβαια, κι ενόσω η περιβόητη κρίση δημιουργεί ολοένα και μεγαλύτερη δυσκολία στην καπιταλιστική μηχανή της εκμετάλλευσης της εργασίας, λύση για χιλιάδες από τους καινούριους “μαύρους” μετανάστες, είναι σε θέση να προσφέρει μοναχά η οικονομία του εγκλήματος. Λαμπρό παράδειγμα μετατόπισης από τη νόμιμη στην παράνομη οικονομία προσφέρει η καθημερινότητα των μεταναστών στο λεγόμενο ιστορικό κέντρο, που εκτείνεται μεταξύ των οδών αθηνάς, πειραιώς, ευρυπίδου. Η ένταξη των τελευταίων στο λιανεμπόριο ναρκωτικών, στις κάθε είδους παράνομες δοσοληψίες και οπωσδήποτε στα κυκλώματα της καταναγκαστικής πορνείας είναι αναγκαίος - συχνά και ο μοναδικός - όρος για την επιβίωση τους. Κάτι που φυσικά δε φαίνεται να πολυενδιαφέρει τους κραυγάζοντες εναντίον της “έξαρσης της εγκληματικότητας” στο κέντρο της Αθήνας.

Πάτρα

“Όταν ξεβραστήκαμε στην Κω από ασπιοκάικο τούρικο, μας έδωσαν χαρτιά διαμονής στην Ελλάδα για ένα μήνα. Εντός του μηνός, λέει το χαρτί, πρέπει να φύγουμε από την Ελλάδα. Πώς; Πες μου εσύ. Δεν έχουμε διαβατήρια και στο Αφγανιστάν δε μπορούμε να πάμε. Τι να κάνουμε; Αφού η Ελλάδα είναι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν αρκεί αυτό το χαρτί να το δείξουμε στο καράβι και να πούμε “φεύγουμε”, όπως μας λέτε, “πηγαίνουμε στην Ιταλία”; Ξέρω πως δε γίνεται. Άρα αυτό το χαρτί είναι υποκρισία. Μας κλείνει το μάτι να παρανομήσουμε, να μείνουμε μέχρι να φύγουμε κρυφά”.

*Μπακτιάρ, αφγανός μετανάστης, Πάτρα***

Αυτή η αλλαγή σε όλη τη διαδικασία της μετανάστευσης, επέφερε με τη σειρά της κι άλλες ανακατατάξεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτών των αλλαγών, αποτελεί η μετεξέλιξη της πόλης της Πάτρας από μια κλασική μεσαία ελληνική πόλη, σε διεθνή κόμβο της μετανάστευσης προς την ευρώπη. Είναι βέβαια σημαντικό ότι οι νέες συνθήκες μπροστά στις οποίες βρισκόταν η μετανάστευση όφειλαν την ύπαρξή τους στ’ ανοικτά πολεμικά μέτωπα που μάτωναν την ασιατική ήπειρο. Και μιας και η πιο διαδεδομένη διαδρομή “σωτηρίας” όσων έφευγαν για να γλιτώσουν, περιελάμβανε υποχρεωτικά τον άξονα τουρκί-

α - Ελλάδα και από κει προς οπουδήποτε στην ευρώπη, το λιμάνι της Πάτρας απέκτησε κεντρική σημασία για τις μεταναστευτικές ροές προς τη γηραιά ήπειρο. Με αρκετά καθημερινά δρομολόγια προς τα λιμάνια της Ιταλίας άρχισε να αποτελεί ίσως το μοναδικό σημείο εξόδου από το ελληνικό κράτος.

Ίσως εκ πρώτης όψεως να περνάει απαρατήρητο, αλλά αυτές οι παγκόσμιες ανακατατάξεις, επέδρασαν βαθιά και στη γεωπολιτική αξία της Πάτρας. Είναι γεγονός πως μέχρι και τη δεκαετία που διανύουμε, κανείς δε θα ονόμαζε την πόλη της δυτικής πελοποννήσου σύνορο. Ακριβώς επειδή η έννοια του συνόρου έχει εγγραφεί στις παραστάσεις μας σε συνδυασμό με την εδαφική ακεραιότητα ενός κράτους (ή την αμφισβήτησή της...) και κατ’ επέκταση με πράξεις πολέμου, η συντριπτική πλειοψηφία των ελλήνων με ηλικία από 60 και κάτω θα κατονόμαζε ως σύνορα - με μια διαδικασία αυτόματης σκέψης - τη νησιωτική νοτιή γραμμή που γειτονεύει με την Τουρκία. Ή επίσης τα εδάφη που ενώνουν / χωρίζουν το ελληνικό με το βουλγαρικό, το μακεδονικό, το αλβανικό κράτος. Αλλά την Πάτρα; Ούτε κατά διάνοια. Κι όμως εδώ και περίπου 5 χρόνια για εκατοντάδες χιλιάδες “μαύρους” η πόλη αυτή είναι το σύνορο που τους εμποδίζει από την είσοδο σε κάποιο ευρωπαϊκό παράδεισο. Να λοιπόν μια αξιοπρόσεκτη αλλαγή: **ταυτόχρονα με την πληθυσμιακή της μεγέθυνση, η πόλη της Πάτρας απέκτησε πρωτόγνωρη σημασία, και για τους νέους μετανάστες, και για την διακρατική διαχείρισή τους.**

Και ενώ όσον αφορά την παρουσία, τη ζωή και τους αγώνες των νέων μεταναστών η πατρινή ιδιαιτερότητα έχει λάβει τόση δημοσιότητα, ώστε ο αφγανικός καταυλισμός να αποτελεί κάτι σαν μάθημα πρώτου εξαμήνου για οποιονδήποτε αποφασίσει να ασχοληθεί με το ζήτημα “μετανάστες στην Ελλάδα σήμερα”, δε συμβαίνει το ίδιο για τις εφαρμογές που βρίσκουν οι κρατικές πολιτικές στο λιμάνι της πόλης αυτής. Αν προσπαθήσουμε να γίνουμε γλαφυροί, θα λέγαμε ότι εκεί **συντελείται μια διαδικασία εντελώς αντίστροφη απ’ αυτή που λαμβάνει χώρα στα ανατολικά σύνορα της Ελλάδας.** Κι αυτό γιατί στα δυτικά σύνορα (δηλαδή στην Πάτρα και δευτερευόντως στην ηγουμενίτσα) το ελληνικό κράτος μοιάζει να έχει υψώσει ένα τείχος απαγόρευσης εξόδου για όσους έχουν μπει παράνομα στα σύνορά του. Δε θέλει και πολλή φαντασία να καταλάβουμε από ποια υλικά είναι φτιαγμένο το τείχος αυτό: με γενικό ελευθέρας σε στρατόκαβλους κάθε είδους, με ειδικές διακρατικές συμφωνίες περί άμεσης επιστροφής στην Ελλάδα όσων συλλαμβάνονται στα πλοία της γραμμής προς Ιταλία⁵, με εξονυχιστικούς ελέγχους στα σημεία εισόδου και εξόδου και στα φορτία των φορτηγών, με... με...

“Μερικά δέντρα είναι πολύ ψηλά. Δυο από μας μαζεύουμε όσα πορτοκάλια έφταναν τα χέρια μας και οι άλλοι δύο ανέβαιναν στη σκάλα για τα υπόλοιπα. Αρκετά συχνά πέφταμε... Ένας φίλος μου μια φορά έπεσε απ’ τη σκάλα και έμεινε αναισθητός για περίπου 30 λεπτά. Μια άλλη φορά έπεσε και έσπασε το δάχτυλό του”.

Ghulam S. 15 τών

“Το μάζεμα πορτοκαλιών γίνεται το χειμώνα, στο κρύο και στη βροχή. Τα παιδιά που μαζεύουν τα πορτοκάλια πίνουν δουλειά στις 4 το πρωί, όταν η θερμοκρασία βρίσκεται κάτω απ’ το μηδέν. Τα πορτοκάλια είναι καλυμμένα με πάγο. Για να ζεσταθούμε ανάβουμε φωτιά. [...] Κάθε λίγα λεπτά επιστρέφουμε στη φωτιά για να ζεστάνουμε τα χέρια μας. Δεν είμαστε ντυμένοι και καλά...”

Hafez S. 16 ετών

Και τα δύο αποσπάσματα περιλαμβάνονται στο *Left to survive* της Human Right Watch, Δεκεμβρης 2008.

Και για την περίπτωση της Πάτρας η διαρκής μετακίνηση των μεταναστών αποτελεί τον κανόνα. Οι επίσημες στατιστικές είναι αρκετά διαφωτιστικές ως προς αυτό: ο συνολικός αριθμός των συλληφθέντων μεταναστών στην Πάτρα υπερβαίνει κατά πολύ τον αριθμό διαβιούντων στον καταυλισμό. Πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα πως κάθε κάτοικος του καταυλισμού έχει συλληφθεί τουλάχιστον μία φορά (και εννοείται πως έχει φυλακιστεί σε κάποιο “κέντρο φιλοξενίας” ή μετακινηθεί με το ζόρι προς τα ανατολικά σύνορα). Κι εδώ χρειάζεται να εστιάσουμε, μιας και σκιαγραφείται μια σταθερή απόφαση του ελληνικού κράτους: κανείς δε φεύγει εύκολα από την Ελλάδα προς τη Δύση!

³ Για την διαδικασία και τα αποτελέσματα της αίτησης ασύλου που ακολουθεί, το ελληνικό κράτος έχει επικριθεί πάμπολλες φορές. Μια αναλυτική περιγραφή των τρόπων που χρησιμοποιούν οι ελληνικές αρχές, βρίσκεται κανείς στη σχετική έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης (Φλεβάρης 2009), γραμμένη από τον αρμόδιο επίτροπο Thomas Hamarberg

⁴ Το βρήκαμε στο βιβλίο “Μουσαφεράτ” του Βασίλη Λαδά, εκδόσεις futura, 2008

⁵ Μια ενδεικτική περίπτωση περιλαμβάνεται στο *Left to survive* της Human Right Watch, Δεκεμβρης 2008. Ο 12χρονος Nader Q. διηγείται την εμπειρία του: “Ταξίδεα προς Ιταλία, μέσα σ’ ένα φορτηγό, μαζί με άλλους 15. Στο λιμάνι της Ανκόνα μας πιάσανε. Η ιταλική αστυνομία δε μας είπε τίποτα. Μας ξανάβαλαν στο πλοίο [...] Τους δέκα από μας, μας στρίμωξαν σε μια τουαλέτα [...]”

No way out

“Με έπιασαν και με έβαλαν φυλακή για τρεις μήνες. Μου έδωσαν ένα χαρτί που έλεγε να εγκαταλείψω τη χώρα μέσα σε τριάντα ημέρες. Αυτό το χαρτί το ‘χω πάρει τρεις φορές ως τώρα. Είμαι δυο χρόνια σ’ αυτή τη χώρα και τον ένα χρόνο τον έχω φάει στη φυλακή. Κάθε φορά που με αποφυλακίζουν μου δίνουν αυτό το χαρτί, που λέει να φύγω. Το πρόβλημα είναι ότι μιας και δεν έχω ταξιδιωτικά έγγραφα, δεν μπορώ να πάω πουθενά. Θέλω να φύγω απ’ αυτή τη χώρα, αλλά δεν μπορώ...”

Ανώνυμος 24χρονος Κούρδος από το Ιράκ.

Η συνέντευξή του δόθηκε στα κρατητήρια της πέτρου ράλλη. Περιλαμβάνεται στο *“Stuck in a revolving door”* της Human Right Watch, Νοέμβρης 2008

Σημείο 3: τα "κέντρα φιλοξενίας"

"Οι κρατούμενοι έχουν δώσει όνομα στο γιατρό: τον λένε ο κύριος Panadol, μιας και ασχέτως με την ασθένεια, η θεραπεία που προτείνει περιέχει πάντα και μόνο το παυσίπονο Panadol"⁶.

Έχουν πολύ πλάκα τ' αφεντικά όταν ακολουθούν τις τελευταίες επιταγές της επιστήμης... Διάβασαν στα σχετικά εγχειρίδια όλο αυτό το κόλπο με τις εξωραϊσμένες ονομασίες και είπαν να το εφαρμόσουν και στα μέρη μας. Και κάπως έτσι, κάμποσες δεκάδες από μικρά ή μεγαλύτερα κλουβιά που είναι εγκατεστημένα σε όλη την ελληνική επικράτεια πήραν το όνομα που υποτίθεται τα ξεκαρφώνει! Δε χρειάζεται να έχει κανείς όσκαρ ευφυΐας για να καταλάβει το προφανές: ότι στα λεγόμενα κέντρα φιλοξενίας δεν γίνεται σεβαστός κανένας διεθνής ή εθνικός κανόνας δικαίου, ότι η υγιεινή κι η διατροφή είναι άγνωστες λέξεις, ότι εντέλει, οι χώροι αυτοί λειτουργούν ως τόποι προσωρινής αποθήκευσης για όποιον το ελληνικό κράτος θεωρεί ότι περισσεύει.

Και βέβαια ενώ το έγκλημα που ακούει στο όνομα κέντρα κράτησης / φιλοξενίας έχει αποκτήσει κι αυτό τα δεκαπέντε δευτερόλεπτα δημοσιότητας που του αναλογούν, ο διπλός λειτουργικός τους ρόλος μένει ανέγγιχτος. Συμφωνώντας τα **ελληνικό κράτος να παραστήσει τον μεγάλο συνοριοφύλακα για όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο**, έπρεπε την ίδια στιγμή να αποφασίσει τι θα κάνει με τους δεκάδες χιλιάδες που ανέμενε να περάσουν τα σύνορά του. Και βέβαια ενόσω η Ελλάδα προσπαθούσε στα ψαχτά να διαμορφώσει τον τρόπο με τον οποίο θα "κουμάνταρε" τόσους και τόσους "μαύρους", η δημιουργία αυτών των μικρών πολυεθνικών φυλακών εξελισσόταν σε βασική πρώτη ύλη του σχεδίου. Πρώτα στα ανατολικά σύνορα και κατόπιν οπουδήποτε υπήρχε τέτοια δυνατότητα, το ελληνικό κράτος ενθάρρυνε τη μετατροπή εγκαταλελειμμένων ξενοδοχείων, στάβλων, εστιατορίων, αποθηκών, κάμπινγκ, βενζινάδικων, στρατώνων σε χώρους όπου κάθε χρόνο θα "φιλοξενούνταν" εκατοντάδες ή και χιλιάδες μετανάστες. Ω του θαύματος! Αυτή η επιμονή δεν έκρυβε βέβαια ανθρωπιστικές αγωνίες, αλλά αποτελούσε προϋπόθεση για να εισπραχτεί η σχετική επιδότηση που προβλέπει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για τις δε τοπικές κοινωνίες αυτή η διάχυση των "κέντρων φιλοξενίας" σήμαινε αυτομάτως δυνατότητες κούνομας. Καθόλου δε στενοχωρήθηκαν οι φιλόξενοι συμπολίτες μας για τα βασανιστήρια χιλιάδων μεταναστών, που βρίσκονται κρατούμενοι μολοντί δεν έχουν διαπράξει κανένα αδίκημα πλην της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα... Κι όχι μόνο δε στενοχωρήθηκαν, αλλά ίδρυσαν και στελέχωσαν αμέσως εταιρίες catering για να ταΐσουν και να ποτίσουν τους μετανάστες, εταιρίες καθαρισμού των χώρων "φιλοξενίας", μίσθωσαν τα εξοχικά τους στους λιμενόματσους που άρχισαν να καταφτάνουν με το τσουβάλι, στα διάφορα μέλη ΜΚΟ που ακολουθούσαν για να προσφέρουν ανακούφιση και δημοσιότητα στους έγκλειστους κλπ κλπ. Με λίγα λόγια η ίδια η κίνηση τόσων χιλιάδων μεταναστών - έστω κι αν αυτοί δε μπορούσαν να "απορροφηθούν" από την τοπική οικονομία - δημιουργούσε περιθώρια κέρδους για ένα κάρο παράγοντες των τοπικών κοινωνιών. Εννοείται βέβαια, πως είναι προς το συμφέρον όλου αυτού του συρφετού κατοίκων, παραγόντων, στρατοκάβλων να διατηρείται ακέραιο το καθεστώς ημιπαρνομίας και ημίμετρων που έχει σκαρφιστεί το ελληνικό κράτος για όλους αυτούς τους δεκάδες χιλιάδες που βαλτώνουν στην επικράτειά του.

⁶ Αναφέρεται στο "The truth may be bitter but it must be told", έκθεση της Pro Asyl και ομάδας δικηγόρων για τα δικαιώματα των προσφύγων και μεταναστών, Οκτωβρίου 2007

"Ήταν πολύ βρώμικα. Στο σημείο αυτό στο μάγουλό μου δεν βγαίνουν γένια γιατί έπαθα μια δερματική μόλυνση επειδή το μέρος στη Μυτιλήνη ήταν πολύ βρώμικο. Οι φρουροί μας φέρονταν σαν να ήμασταν ζώα... ήταν η περίοδος του Ραμαζανιού και μας έδιναν χοιρινό για φαγητό. Όταν παραπονεθήκαμε για το χοιρινό, μας είπαν ότι δεν τους νοιάζει. "Αν δεν σας αρέσει το χοιρινό, γιατί έρχεστε εδώ;" έλεγαν...

Δεν μας πήραν ποτέ συνέντευξη, μόνο σκαμπιλία και κλωτσιές. Κανείς δεν μιλούσε Αραβικά. Όταν μας άφησαν ελεύθερους, μας έδωσαν ένα χαρτί λέγοντάς μας ότι πρέπει να φύγουμε από τη χώρα σε ένα μήνα. Το χαρτί ήταν στα Ελληνικά. Ρώτησα τον φρουρό τί σήμαινε το χαρτί. Μου έδωσε ένα σκαμπίλι και μου είπε να υπογράψω".

Ανώνυμος 28χρονος Ιρακινός περιγράφει τη διαμονή του στη Μυτιλήνη.

Περιλαμβάνεται στο "Stuck in a revolving door" της Human Right Watch, Νοέμβρης 2008

Σε διαρκή κίνηση διαδρομές των νέων κυμάτων μετανάστευσης στην Ελληνική επικράτεια

Για να κατορθώσουμε να γίνουμε πιο κατανοητοί παραθέτουμε το ακόλουθο σχεδιάγραμμα: παρά την προφανή αισθητική του απλότητα, το σχέδιο αυτό φιλοδοξεί να αντεπεξέλθει σε μια πιο σύνθετη διαδικασία: να καταδείξει δηλαδή (όσο κάτι τέτοιο μπορεί να αποτυπωθεί με βελάκια...) τους άξονες κίνησης της νέας μεταναστευτικής παρουσίας μέσα στο ελληνικό κράτος.

-Το υλικό διδάγμα

κρίση είναι, θα περάσει... (από πάνω μας)

Χρειάζεται να το πούμε και άλλη φορά; Όλη αυτή η διαδικασία της νέας μετανάστευσης προχωράει ενόσω γύρω μας καλπάζει η περίφημη κρίση. Το γεγονός αυτό είναι σημαντικό, δεδομένου ότι διαφοροποιεί πλήρως τις αντικειμενικές συνθήκες, μέσα στις οποίες λαμβάνει χώρα αυτή η τεράστια μετακίνηση ανθρώπων και εργατικής δύναμης. Την ίδια στιγμή όμως, πέρα απ' τα υλικά αποτελέσματά που επιφέρει αυτό το βούλιαγμα των υλικών όρων ζωής για εκατομμύρια υποτελείς, χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει τα πάντα. Για να τελειώσουμε με τους ιδεολογικούς αφορισμούς: ναι, κρίση σημαίνει απολύσεις, δάνεια απλήρωτα, κατασχέσεις, συγχωνεύσεις και πλειστηριασμοί, αλλά όλα αυτά δε σημαίνουν τίποτα χωρίς την εξής παραδοχή: **η κρίση δεν είναι τίποτα άλλο από εμπορεύματα που μένουν απούλητα. Ειπωμένο αλλιώς, κρίση σημαίνει αφεντικά που δε μπορούν να βγάλουν κέρδος απ' την εκμετάλλευση της ανθρώπινης εργασίας.** Και τί σημαίνει αυτό; Πολύ απλά: εφόσον οι εργάτες (ντόπιοι και ξένοι) αποδεικνύονται όλο και περισσότερο ανίκανοι να παράγουν κέρδος με τη δουλειά τους, εφόσον δηλαδή, η εκμετάλλευσή τους είναι όλο και πιο δύσκολο να πραγματοποιηθεί, τα τομάρια τους (μας) αξίζουν όλο και λιγότερο για τα αφεντικά. Από εκεί και έπειτα είναι εύκολο κανείς να συμπεράνει το εξής: Όταν μέσα σε συνθήκες "μη-κρίσης" το ξένο προλεταριάτο είναι, ήδη, το πιο υποτιμημένο και (γι αυτό) συκοφαντημένο τι θα μπορούσε να είναι μέσα σε συνθήκες κρίσης; Απλά πράγματα: υλικό για το ξεκάβλημα των μπάτσων, περιστασιακό αντικείμενο ξεχουσίματος για τ' αφεντικά, με-το-ζόρι πεζικάριος του παράνομου κεφαλαίου. Θα είναι εκείνο που θ' αποτελέσει τη μητέρα όλων των προβλημάτων: του "υγειονομικού", της "δημόσιας τάξης", της "ανεργίας".

Η κρίση είναι το μεγάλο "διότι" πίσω απ' τη διαχείριση των νέων κυμάτων μετανάστευσης, όπως αυτή εξελίσσεται γύρω μας: η κρίση είναι το βασικό μοτίβο. Από εκεί και έπειτα τα ειδικά χαρακτηριστικά αυτής της μεταχείρισης διαμορφώνονται από τις κατά τόπους συνθήκες και τα επιμέρους συμφέροντα που δρουν και ζητούν το δικίο τους εντός της ελληνικής κοινωνίας.

Φυσικά, η διαχείριση των νέων κυμάτων μετανάστευσης, δεν είναι ένα απομονωμένο γεγονός, που αφορά μόνο τους "παράνομους μετανάστες". Αντιθέτως, η εν λόγω διαχείριση δεν είναι παρά το ένα άκρο του μεγάλου φάσματος της υποτίμησης της εργασίας και κατά συνέπεια της ανθρώπινης ζωής. Η διαδικασία απαξίωσης μέσω της οποίας η ζωή των Αφγανών φτάνει να κοστίζει ένα ξεροκόμματο και μια θέση σε παράγκα, είναι η ίδια διαδικασία απαξίωσης μέσω της οποίας όλο και μεγαλύτερα τμήματα του ντόπιου εργατικού δυναμικού οδηγούνται στην ανεργία. **Οι μετανάστες παθαίνουν τα όσα παθαίνουν, όχι γιατί είναι "ξένοι", αλλά γιατί είναι εργάτες. Γιατί είναι το πιο αδύναμο κομμάτι της εργατικής τάξης.**

Αλλά αυτό δε σημαίνει πως οι υπόλοιποι είμαστε ασφαλείς. Όσο η ντόπια εργατική τάξη θα ασχολείται αποκλειστικά με την αποπληρωμή των δανείων της και κρατώντας την ανάσα της για να μην είναι ο κάθε φορά μοριακός εαυτός της, ο επόμενος "άτυχος" που θα απολυθεί, τόσο θα απομακρύνεται από τη πιο βασική και μαχητική για την ίδια διαπίστωση. Πως οι μηχανισμοί υποτίμησης και εκμετάλλευσης που δουλεύουν σήμερα ενάντια στους μετανάστες, στο άμεσο μέλλον θα δουλέψουν και σε βάρος της ίδιας.